

Stancija Blek (Tar), istraživanja 2016. godine - utvrđivanje najranije faze kompleksa

Šiljeg, Bartul; Konestra, Ana; Benčić, Gaetano; Cirelli, Enrico

Source / Izvornik: **Annales Instituti Archaeologici, 2017, XIII, 97 - 102**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:291:120375>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported](#)/[Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-17**

INSTITUT ZA
ARHEOLOGIJU

Repository / Repozitorij:

[RIARH - Repository of the Institute of archaeology](#)

Annales

Instituti

Archaeologici

XIII - 2017

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
http://www.iarh.hr

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršne urednice/Desk editors

Andreja Kudelić
Marina Ugarković

Tehničke urednice/Technical editors

Andreja Kudelić
Marina Ugarković

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Siniša Krznar, Ivana Ožanić Roguljić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc,
Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Minichreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Lektura/Language editor

Renata Draženović (hrvatski jezik/Croatian)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Andreja Kudelić
Marina Ugarković
Katarina Botić

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institute of archaeology, Zagreb 2017.

Annales Instituti Archaeologici uključeni su u indeks/
Annales Instituti Archaeologici are included in the index:
Clarivate Analytics services - Emerging Sources Citation Index

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution By 4.0 međunarodnom licencom /
This work is licenced under a Creative Commons Attribution By 4.0 International Licence

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9 **Marko Dizdar**
 Anita Rapan Papeša
 Andrea Rimpf
- Rezultati zaštitnih istraživanja kasnoavarodobnoga groblja Šarengrad – Klopere
- 19 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
- Sotin – Srednje polje i Dunavska ulica – istraživanja višeslojnih nalazišta u Podunavlju 2016.
- 26 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
- Arheološka istraživanja u Sotinu i Vinkovačkim Banovcima 2016. godine
- 34 **Katarina Botić**
- Bršadin, Pašnjak pod selom – rezultati arheoloških istraživanja 2016. godine
- 40 **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar
- Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2016. godine
- 46 **Kornelija Minichreiter**
- Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2016.
- 50 **Saša Kovačević**
- Nova Bukovica – Sjenjak 2016.
- 54 **Marko Dizdar**
- Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2016. godini
- 57 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marija Mihaljević
 Marko Dizdar
 Mario Gavranović
- Dolina – Babine Grede – istraživanje kasnobrončanodobnoga naselja u Posavini 2016. godine
- 64 **Tatjana Tkalčec**
 Siniša Krznar
- Druga sezona arheoloških istraživanja kasnosrednjovjekovnog arheološkog kompleksa Grubišno Polje – Šuma Obrovi

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9 **Marko Dizdar**
 Anita Rapan Papeša
 Andrea Rimpf
- Results of the rescue excavation on the Late Avar cemetery on the site Šarengrad – Klopere*
- 19 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
- Sotin – Srednje polje and Dunavska street – Research of multilayer sites in the Danube Region in 2016*
- 26 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
- Archaeological research in Sotin and Vinkovački Banovci 2016*
- 34 **Katarina Botić**
- Bršadin, Pašnjak pod selom – results of the archaeological excavations in 2016*
- 40 **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar
- Research results of the Batina – Sredno site in 2016*
- 46 **Kornelija Minichreiter**
- Slavonski Brod, Galovo, Archaeological Research 2016*
- 50 **Saša Kovačević**
- Nova Bukovica – Sjenjak 2016.*
- 54 **Marko Dizdar**
- Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2016*
- 57 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marija Mihaljević
 Marko Dizdar
 Mario Gavranović
- Dolina – Babine Grede – Research of the Late Bronze Age settlement in Posavina in 2016*
- 64 **Tatjana Tkalčec**
 Siniša Krznar
- Second season of archaeological excavations of late medieval complex at Grubišno Polje – Šuma Obrovi site*

<p>73 Tajana Sekelj Ivančan
Ivan Valent</p> <p>Ostaci talioničke radionice na lokalitetu Hlebine – Velike Hlebine</p>	<p>73 Tajana Sekelj Ivančan
Ivan Valent</p> <p><i>The remains of the smelting workshops at the Hlebine – Velike Hlebine site</i></p>
77 Siniša Krznar Rezultati istraživanja lokaliteta Torčec – Cirkvišće 2016. godine	77 Siniša Krznar <i>Research results from Torčec – Cirkvišće site in 2016</i>
<p>82 Hrvoje Kalafatić
Mateja Hulina</p> <p>Zaštitna istraživanja srednjovjekovnog lokaliteta Kutina – Sečevine Okoli</p>	<p>82 Hrvoje Kalafatić
Mateja Hulina</p> <p><i>Rescue excavations of medieval site Kutina – Sečevine Okoli</i></p>
<p>84 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p>Kalnik-Igrišće – rezultati arheoloških iskopavanja u 2016. godini</p>	<p>84 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p><i>Kalnik-Igrišće – results of archaeological excavations in 2016</i></p>
<p>88 Andreja Kudelić
Filomena Sirovica</p> <p>Arheološka iskopavanja na nalazištu Kurilovec – Belinščica</p>	<p>88 Andreja Kudelić
Filomena Sirovica</p> <p><i>Archaeological excavations at the Kurilovec – Belinščica site</i></p>
92 Tatjana Tkalčec Burg Vrbovec u Klenovcu Humskom – nastavak arheološko-konzervatorskih radova na kuli u 2016.	92 Tatjana Tkalčec <i>Castle Vrbovec in Klenovec Humski – continuation of archaeological and conservation works on the keep in 2016</i>
<p>97 Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Beničić
Enrico Cirelli</p> <p>Stancija Blek (Tar), istraživanja 2016. godine – utvrđivanje najranije faze kompleksa</p>	<p>97 Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Beničić
Enrico Cirelli</p> <p><i>Excavations at Stancija Blek (Tar) in 2016 – establishing the earliest phases of the complex</i></p>
<p>103 Ana Konestra
Nera Šegvić
Paula Androić Gračanin
Ranko Starac</p> <p>Arheološka topografija otoka Raba: geofizička, sondažna i topografska istraživanja u 2016. godine</p>	<p>103 Ana Konestra
Nera Šegvić
Paula Androić Gračanin
Ranko Starac</p> <p><i>Archaeological topography of the island of Rab: geophysics, trial excavations and topographic research in 2016</i></p>
<p>111 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand</p> <p>Arheološko istraživanje na lokalitetu Novo Selo Bunje na otoku Braču, 2016. godine</p>	<p>111 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand</p> <p><i>Archaeological excavation on the Novo Selo Bunje site on the island of Brač, 2016</i></p>
<p>117 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p>Arheološka istraživanja rimske vile u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar), lipanj 2016. godine</p>	<p>117 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p><i>Archaeological research of a Roman villa in Soline Bay on the island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) in June 2016</i></p>

Terenski pregledi

123 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Terenski pregled i probna iskopavanja na izgradnji dijela istočne obilaznice Vinkovaca

126 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Terenski pregled na prostoru općina Belišće, Marijanci i Donji Miholjac u 2016. godini

133 **Zorko Marković**
Katarina Botić

Rezultati terenskog pregleda općina Našice i Podgorač 2016. godine

141 **Katarina Botić**

Preliminarni rezultati geofizičkih istraživanja i geoloških uzorkovanja na lokalitetima istočne Slavonije 2016. godine

152 **Tatjana Tkalčec**

Terenski pregled općine Grubišno Polje u 2016. godini

160 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra

Terenski pregledi na području Podvelebita i Gacke (Grad Senj, Lukovo, Otočac)

163 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Mato Ilkić
Fabian Welc
Radosław Mieszkowski

Terenske aktivnosti projekta RED u 2016. godini: geofizička istraživanja i terenski pregledi

Field Surveys

123 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Field survey and trial excavations during the construction of the Vinkovci bypass route

126 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Field survey on the territory of Belišće, Marijanci and Donji Miholjac municipalities in 2016

133 **Zorko Marković**
Katarina Botić

Results of a field survey of Našice and Podgorač municipalities in 2016

141 **Katarina Botić**

Preliminary results of geophysical research and geological sampling of eastern Slavonian sites in 2016

152 **Tatjana Tkalčec**

Field Survey of the Municipality of Grubišno Polje in 2016

160 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra

Field survey in the areas of sub-Velebit Coast and Gacka (Senj, Lukovo, Otočac)

163 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Mato Ilkić
Fabian Welc
Radosław Mieszkowski

Project RED's field activities in 2016: geophysical and field surveys

Zračna arheologija

168 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Zračno rekognosciranje u istočnoj Slavoniji 2016. godine

Aerial archaeology

168 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Aerial reconnaissance in eastern Slavonia in 2016

Bioarheologija

175 Jadranka Boljunčić

Dodatni rezultati istraživanja arheoloških ljudskih ostataka s dvaju nalazišta u sjevernoj i istočnoj Hrvatskoj na planu primjene računalne tomografije (CT-a)

Bioarchaeology

175 Jadranka Boljunčić

Additional research results on archaeological human remains from two sites from Northern and Eastern Croatia in terms of the application of computed tomography (CT)

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

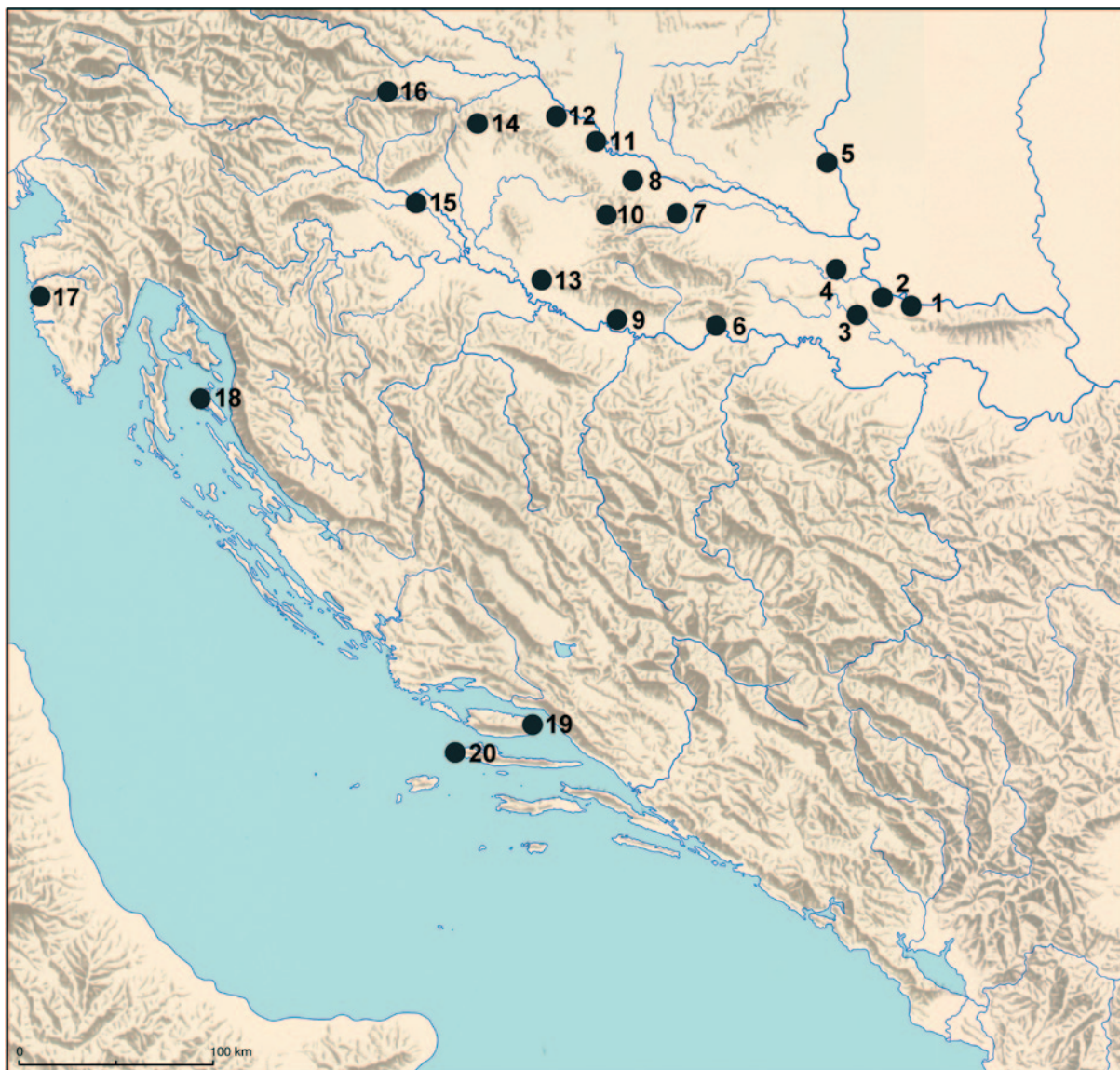
182-190

Additional scientific activity of the Institute

182-190

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Šaregrad – Klopare	11. Hlebine – Velike Hlebine
2. Sotin – Srednje polje i Dunavska ulica; Sotin	12. Torčec – Cirkvišće
3. Vinkovački Banovci	13. Kutina – Sečevine Okoli
4. Bršadin – pašnjak pod selom	14. Kalnik – Igrišće
5. Batina – Sredno	15. Kurilovec – Belinščica
6. Slavonski Brod – Galovo	16. Klenovec Humski – Burg Vrbovec
7. Nova Bukovica – Sjenjak	17. Tar – Stancija Blek
8. Zvonimirovo – Veliko polje	18. Rab – uvala Pudarica
9. Dolina – Babine Grede	19. Brač – Novo selo Bunje
10. Grubišno Polje – Šuma Obrovi	20. Sveti Klement – Soline

Stancija Blek (Tar), istraživanja 2016. godine – utvrđivanje najranije faze kompleksa

Excavations at Stancija Blek (Tar) in 2016 – establishing the earliest phases of the complex

Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Benčić
Enrico Cirelli

Primljeno/Received: 31. 03. 2017.
Prihvaćeno/Accepted: 15. 04. 2017.

Istraživanja na lokalitetu Stancija Blek nedaleko Tara (općina Tar – Vabriga) provode se u suradnji Instituta za arheologiju i Zavičajnog muzeja Poreštine. Od ove se godine u projekt uključilo i Sveučilište u Bologni. Ovogodišnja su istraživanja obuhvatila ranije istraživani prostor tzv. Prostorije 8 (cisternu i prostor zapadno od nje) uz proširenja na tzv. Prostoriju 1 (središnji prostor utvrđenja). Iako su na oba prostora ustanovljeni tragovi najranije gradbene faze kompleksa, upravo su na potonjem pronađeni pokretni nalazi koji upućuju na dataciju u središnju 1. stoljeća. Kao i prošle godine, pred kraj istraživanja, u Taru je održano predavanje o njegovim rezultatima.

Ključne riječi: Stancija Blek, Tar, antički ruralni kompleks, kasna antika, cisterna
Keywords: Stancija Blek, Tar, Roman rural complex, late Antiquity, cistern

Arheološka istraživanja na lokalitetu Stancija Blek provode se od 2008. godine kroz suradnju Zavičajnog muzeja Poreštine i Instituta za arheologiju, te od ove godine i Sveučilišta u Bologni (Šiljeg et al. 2016 s ranijom literaturom). Ovogodišnja je kampanja¹ obuhvatila, uz ranije istraživani prostor tzv. Prostorije 8 (P8), i prostor tzv. Prostorije 1 (P1) odnosno unutrašnjost središnjeg dijela arhitektonskoga sklopa „kule”.

P8 – Kvadranti G/H/I 29/30 (zapadno od zida SJ 059)

Na ovom je prostoru, omeđenom na istoku zidom SJ 059 te na zapadu zidom i pragom SJ 070/072, ranije utvrđena ispunja od rahle žbuke (SJ 121) ukopana u sloj tamne zemlje (SJ 119 i 122) (Šiljeg et al. 2016: 140, sl. 2), te je po uklanjanju ispunje definiran njezin ukop (SJ 134). Ispod ovih slojeva utvrđen je sloj kompaktnije crvenkaste zemlje SJ 138 na čijoj su površini utvrđeni tanki slojevi žbuke (SJ 139 i 140) te u kojeg je ukopana rupa za stup SJ 135–137. Stijenke rupe bile su presvučene kamenjem vezanim žbukom (SJ 136) koje je imalo funkciju fiksiranja stupa. Riječ je o dugim kamenim pločama koje su

pravilno prekrivale stijenske ukopa (SJ 137). Sama je rupa bila zapunjena tamnosivom, rahlom zemljom s pokojim kamenom (SJ 135), a njezina dubina iznosila je 50 cm (sl. 1). Žbuka kojom je fiksirano kamenje u rupi te SJ 139 i 140 vrlo su sličnih karakteristika. S obzirom da je ova rupa za sad jedini takav nalaz s ovoga područja, nemoguće je pretpostaviti njezinu funkciju.

Po uklanjanju navedenih slojeva ustanovljena je situacija s dosad nepoznatom zidnom strukturom SJ 143 s čije se zapadne i istočne strane prostiru urušenja SJ 145 i 147. Uklanjanjem zida SJ 059 ustanovljeno je kako se urušenje SJ 138 (145) prostire po cijeloj površini između SJ 143 i zida cisterne SJ 056, a ono je kompozicijski drukčije u odnosu na SJ 147.

Ispod SJ 138 uočen je sloj urušenja SJ 157, ispod kojeg je, u istočnom segmentu ovoga prostora, uočena još jedna zidna struktura – SJ 161. Uklanjanjem sloja SJ 157 ustanovljena je različita situacija u dijelu kojeg omeđuju zidovi SJ 161 i 056 te je ovom sloj urušenja dodijeljen SJ 163. Između SJ 161 i 143 definiran je sloj urušenja SJ 162 unutar kojeg se javlja nešto veće kamenje. U oba se sloja javljaju kameni trokutasti elementi s jednom zaobljenom stranom koji bi mogli pripadati stupu/stupićima neke destruirane konstrukcije. Osim toga ustanovljen je i sloj temeljenja zida SJ 075 koji je definiran kao SJ 164 (sl. 2).

Uklanjanjem sloja SJ 162 postepeno se došlo do sloja sterilne crvenice (SJ 172) iz koje se izdiže kamen ži-

¹ Voditelj istraživanja 2016. godine bio je dr. sc. Bartul Šiljeg (Institut za arheologiju), a zamjenica voditelja dr. sc. Ana Konestra (Institut za arheologiju). Stručnu ekipu sačinjavali su kustos Gaetano Benčić, prof. (Zavičajni muzej Poreštine), dr. sc. Enrico Cirelli (Sveučilište u Bologni) te deset studenata i apsolviranih Sveučilišta u Bologni. Istraživanja su financirana sredstvima Općine i Turističke zajednice Tar – Vabriga.

Sl. 1 Rupa za stup SJ 136–137 (snimila: A. Konestra)

Fig. 1 Posthole SU 136–137 (photo: A. Konestra)

vac. Ispod SJ 163 situacija je ponešto drukčija i sličnija onoj koja je ustanovljena unutar prostorije P1 (vidi niže). Naime, ovdje su definirani slojevi podnice ili pripreme za podnicu (SJ 174) koja je mjestimice destruirana. Nije se nastavilo s uklanjanjem ovoga sloja (sl. 3).

Opisanim je radovima razjašnjenja kronologija faza koje su definirane kako prošlogodišnjim, tako i ovogodišnjim istraživanjima: slojevi urušenja ustanovljeni na ovom prostoru mogu se datirati u kasnoantičko razdoblje, jer materijal uglavnom odgovara tom horizontu (ARS, afričke i istočnomediterranske amfore i dr.). Time je moguće ustvrditi da peč SJ110/111 treba datirati u sam kraj ovoga razdoblja (6. ili 7. stoljeće), a gradnju P1 još i kasnije. Dio opisanih struktura, npr. SJ 161, zasigurno potječe iz ranoantičkoga razdoblja, kada smještamo i cisternu, no na ovom području nisu pronađeni pokretni nalazi ove faze. Također, moguće je pretpostaviti kako su slojevi gareži, te zapune s bijelom žbukom (SJ 121 i 090), mogli nastati u post-kasnoantičkom razdoblju, dok je rupu od stupa SJ 135–137 moguće smjestiti u trenutak kada je prostor već zapunjen urušenjem i materijalom kasnoantičke datacije, a neposredno prije nastajanja slojeva gara.

Južno od zida SJ 075 (Šiljeg et al. 2016: 140, sl. 2) radovi su se ograničili na čišćenje zatečenih slojeva i njihovu precizniju definiciju, no započeto je i uklanjanje SJ 076. Nažalost, zbog kiše, nije bilo moguće nastaviti s radom. Uz SJ 056, južno od SJ 075 pa sve do zida SJ 078 i sloja žbuke SJ 085 ustanovljen je sloj urušenja s većim kamenjem (SJ 149) koji se nalazi iznad SJ 076, a sličan je sloju urušenja ustanovljenog i na zapadu iznad SJ 077 (SJ 152) (sl. 4). Uz zapadni dio SJ 075 ispražnjena je zapuna SJ 083 te je definiran njezin ukop SJ 151. Ustanovljeno je kako je ovaj ukop presjekao SJ 075 i 076.

Sl. 2 Stratigrafska situacija u zapadnom dijelu P8 nakon uklanjanja zida SJ 059: zidovi SJ 143 i 161, slojevi urušenja SJ 162 i 163, temelj zida SJ 164 (snimila i izradila: A. Konestra)

Fig. 2 Stratigraphy within the western part of R8 after the removal of the well SU 059: walls SU 163 and 161, destruction layers SU 162 and 163, wall's foundation SU 164 (photo and adapted by: A. Konestra)

Sl. 3 Sloj SJ 174 između zida SJ 161 i cisterne (snimila: A. Konestra)

Fig. 3 Layer SU 174 between the wall SU 161 and the cistern (photo: A. Konestra)

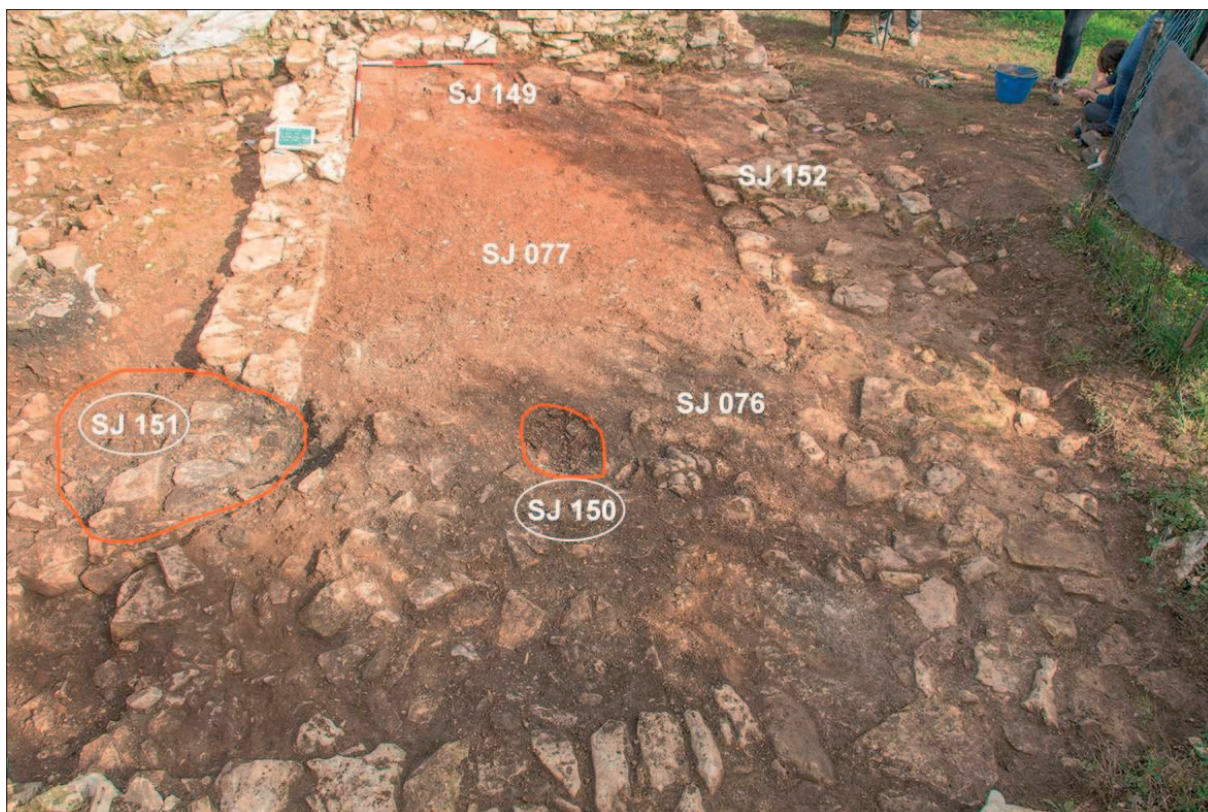
P8 – Kvadranti I 29/30 - L 29/30 – Cisterna

Istraživanja na području cisterne, omeđene zidovima SJ 054–056 nastavila su se na radove započete prethodnih godina (Šiljeg et al. 2013; 2014; 2016). Prije daljnjih radova pristupilo se uklanjanju zida SJ 093 te je tako definiran dio SJ 113 (jedan od slojeva zapune cisterne) koji se nalazio ispod njega.

U istočnom dijelu cisterne pristupilo se čišćenju urušnja SJ 141 koje je prekrivalo njezin istočni perimetralni zid. Time je ustanovljeno kako se ovdje pruža SJ 142, znatno širi zid od SJ 056, no kako je kasnijim radovima utvrđeno SJ 142 doista jest vanjski zid perimetralnoga trostrukog zida cisterne SJ 054–056, no znatno veće debljine. Uz njegovo unutarnje (istočno) lice, prislanja se suhozidna struktura SJ 115 koja prekriva ispunu zida cisterne SJ 055 i njegovo unutarnje lice SJ 054 (sl. 5), a njezin perimetar tvori veće kamenje koje omeđuju ispunu od manjeg nabacanog kamena.

Slične je građe i struktura SJ 114 koja se naslanja na sjeverni zid cisterne SJ 058 u čijem je središnjem dijelu međutim utvrđen prekid vanjskog zida kojeg za sad nije bilo moguće precizno funkcionalno definirati (sl. 5).

U središnjem dijelu cisterne pristupilo se definiciji zapune SJ 104, čiji je ukop SJ 144 presjekao zapunu cisterne SJ 116. U ovoj je zapuni pronađen ulomak (polovica) ručnog žrvnja PN 327. Uklanjanjem zapune SJ 104 otkriveno je lice zida SJ 058 te je potvrđeno prostiranje hidrauličke žbuke po većoj površini. Primijećeno je kako se ispod SJ 099 – „izbočina” uzidana u SJ 058 – prekida sloj „hidro-žbuke”, što potvrđuje kako je SJ 099 doista ostatak svoda cisterne ispod kojeg se po svojoj prilici nalazio potporni pilastar. Slična je situacija uočena na lokalitetu Monte Ricco nedaleko Vrsara (Bursić Matijašić, Matijašić 2016).

Sl. 4 Stratigrafska situacija u P8 – južno od zida SJ 075 (snimila i izradila: A. Konestra)

Fig. 4 Stratigraphy in R8 – south of wall SU 075 (photo and adapted by: A. Konestra)

Sl. 5 Zračna snimka cisterne s vidljivim kasnijim strukturama, zapunom i novootkrivenim zidom SJ 142 (snimila: A. Konestra)

Fig. 5 Aerial view of the cistern with the later structures, its infill and the newly discovered wall SJ 142 (photo: A. Konestra)

Daljnijim radovima u definiciji perimetra antičke cisterne pristupilo se s njezine sjeverne strane uklanjanjem nanosa zemlje i šute SJ 153, a za kojeg se pretpostavljalo da prekriva SJ 058, odnosno zid cisterne SJ 054–056. Međutim, utvrđeno je kako to nije slučaj, već su ovdje ustanovljene dvije strukture koje su po svojoj prilici izgrađene ponad sjevernoga zida cisterne, odnosno zida SJ 058. Riječ je o strukturama SJ 154 i 155 građenih od većih kamenih blokova, tehnikom s dva lica s ispunom, a zbog vrlo male količine žbuke teško je zaključiti pripada li ovim strukturama ili uklonjenom sloju SJ 153. Obje strukture koriste južno lice SJ 058 (SJ 054), odnosno na njega su dograđene. U istočnom se dijelu struktura SJ 154 naslanja na SJ 142, a na nju je također naslonjena zapadna struktura SJ 155, koja se naslanja na istočni perimetralni zid P1 (sl. 5).

P1 – Kvadranti I/J 32

Ovogodišnjim se istraživanjima po prvi put pristupilo prostoru unutar “kule” – fortifikacije, odnosno Prostoriji 1 (Cuscito, Riavez 2008: Tab. 1: 731). Time je ustanovljeno kako je većina gradbenih i kronološki značajnih slojeva odnesena ranijim radovima na čišćenju sklopa. Stoga su se originalni slojevi sačuvali ispod kasnijih zidova, te uz njih, dok je središnji prostor gotovo posve ogoljen. Ipak, po uklanjanju sloja šute SJ 158, ustanovljena je struktura SJ 159 koja se proteže uz, odnosno ispod, SJ 058 (južni zid kule), preciznije, SJ 056 (sjeverni zid cisterne) koji se u ovom dijelu nalazi ispod SJ 058. Raniji su istraživači utvrdili postojanje dviju niša (US 27 i 38) koje su ustanovljene i ovim istraživanjem, a čini se kako je riječ o pozicijama polupilastara ili kontrafora, posebice uzmemo li u obzir obližnje analogije (Dragoneria,

Lorun) (Starac 2010: 17–18, sl. 4–5; Rousse et al. 2016: sl. 3, 4). SJ 159 mogao bi se interpretirati kao temeljna stopa zida cisterne, međutim on nedostaje, odnosno za sad nije utvrđen, uz njezin zapadni zid. U JZ dijelu P1 utvrđena je najbolja sačuvanost slojeva, te se ovdje javljaju i pojedini slojevi koji drugdje nisu ustanovljeni, a čija je interpretacija upitna s obzirom na malu površinu koja se očuvala (npr. SJ 160 te sloj luga 168). Na ostalom su prostoru utvrđeni slojevi urušenja (SJ 166, 167), podnice (njezinih ostataka) SJ 165, pripreme podnice SJ 171, te sloj ostataka pripreme građevinskog materijala – kamena (SJ 177), ispod kojeg se nalazi sloj zdravice (SJ 173), odnosno crvenica (sl. 6). U slojevima pripreme podnice pronađen je dosad najraniji materijal, odnosno keramika koja odgovara sredini 1. st. po. Kr., a pretežito su to ulomci zdjelica keramike tankih stijenki koje je moguće datirati u Neronovo vrijeme.

Zaključna razmatranja

Istraživanja 2016. godine dala su, s obzirom na znatno veći obim istraženoga prostora, posve nove spoznaje o lokalitetu i fazama života na njemu. Na zapadnom dijelu Prostorije 8 tako su utvrđene starije gradbene faze, dok su urušenja povezana uz njih pomaknula dataciju naknadnih pregradnji i peći SJ 110/111 u nešto kasnije razdoblje – sam suton kasne antike. Naime, keramički materijal urušenja na kojem je peč građena može se preliminarno datirati sve do u 6. st. Nalazi novca iz ovih slojeva, iako zbog naslaga na površini nisu čitljivi, također ukazuju na kasnoantičku dataciju. Slični nalazi utvrđeni su probnim sondiranjem na području susjedne parcele istočno od lokaliteta (Višnjić 2010: 428–429). Daljnja obrada pokretnih nalaza, koji su vrlo brojni i raznoliki, svakako će dati

Sl. 6 P1 – sloj pripreme podnice (snimila: A. Konestra)

Fig. 6 P1 – floor preparation surface (photo: A. Konestra)

jasniju kronološku sliku faza na ovom prostoru.

Podaci dobiveni istraživanjem unutar P1, ukazuju na najraniju gradbenu fazu na lokalitetu, koja, iako sačuvana „u temelju”, daje jasne kronološke pokazatelje. Tako ju je prema pokretnim nalazima moguće smjestiti u prvu polovicu 1. st. po. Kr. Slična je situacija ponovno utvrđena i na području susjedne parcele (Višnjić 2010: 428), čime se protezanje najranije arhitekture može pretpostaviti na znatno širem području. Istraživanjima na ovom prostoru potvrđeno je kako je cisterna doista dio antičke, odnosno najranije faze lokaliteta, a iako su pojedina građevinska

rješenja za sad bez analogije, druga nalaze vrlo bliske analogije na lokalitetima u neposrednoj blizini.

Situacija na području cisterne također ukazuje na građevinska rješenja koja do sada nisu bila pretpostavljena (SJ 142), no koja po svemu sudeći nalaze analogije na području Istre².

Kao i pri kraju prošlogodišnjih aktivnosti, i ove je godine u Zajednici Talijana u Taru održano predavanje s ciljem predavljanja rezultata istraživanja 2016. g. i popularizacije projekta, a koje je bilo i medijski popraćeno.

2 Zahvaljujemo kolegama dr. sc. Klari Buršić Matijašić i Robertu Matijašiću na mogućnosti posjeta lokalitetu Monte Ricco tijekom njihovih istraživanja.

Literatura

- Buršić Matijašić, K., Matijašić, R. 2016, Projekt RAT-ROPH i arheološko istraživanje u Vrsaru 2014. i 2015. god., *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva*, XLVIII, 17–26.
- Cuscito, G., Riavez, P. 2008, Torre di Parenzo. Risultati delle analisi architettonico/stratigrafiche, *Archaeologia adriatica*, Vol. 11, 727–737.
- Rousse, C., Munda, D., Benčić, G., Gergeta Sotončić, K., De Leonardi, V., Dumas, V., Maggi, P., Tillier M., Vaschalde, C. 2017, Loron / Santa Marina - Busuja (Tar-Vabriga, Poreč, Croatia). Campagne de fouilles 2015, *Chronique des activités archéologiques de l'École française de Rome* [Online], Balkans, Online since 21 June 2016, connection on 21 February 2017. URL: <http://cefr.revues.org/1595>.
- Starac, A. 2010, *Dragoneria. Dva bisera*, Monografije i katalogi 19, Arheološki muzej Istre, Pula.
- Šiljeg, B., Kovačić, V., Konestra, A. 2013, Nastavak arheološko-konzervatorskih istraživanja lokaliteta Stancija Blek (Tar) u 2012. godini, *Annales Instituti Archaeologici*, Vol. IX, 131–134.
- Šiljeg, B., Kovačić, V., Šegvić, N., Kostešić, I. 2014, Arheološko konzervatorska istraživanja lokaliteta Stancija Blek (Tar) u 2013. godini, *Annales Instituti Archaeologici*, Vol. X, 148–135.
- Šiljeg, B., Konestra, A., Benčić, G. 2016, Stancija Blek (Tar), kampanja 2015. g.: nastavak arheološko-konzervatorskih istraživanja i prezentacija rezultata široj javnosti, *Annales Instituti Archaeologici*, Vol. XII, 139–143.
- Višnjčić, J. 2010, Redni br. 201, Tar-Stancija Blek, *Hrvatski arheološki godišnjak*, Vol. 7, 427–430.

Summary

Archaeological excavations at Stancija Blek (Tar, Tar – Vabriga municipality) in 2016 covered the areas of, as previously defined, Room 8 and Room 1. In fact, research was carried out to define the western perimeter of the cistern, the area to the east of it, and to review the presence of archaeological stratification within the "tower", where previous clearings have taken away part of the infill.

In the western part of R8 a more complex stratigraphy has been determined, providing a better understanding of the layers excavated in the previous years. A phase, to which burnt layers and white mortar features can be linked, laid above a reddish layer into which a posthole had been dug. Below this features, upon removal of the wall SU 059, layers of destruction were excavated showing the presence of two walls belonging, probably, to the earliest phases of the complex. As the destruction layers yielded mostly 5th-6th c. materials, the burnt layers, the mortar features but also the oven, must be dated later. One of the newly established walls (SU 161) creates a channel-like feature along the western wall of the cistern, on whose bottom a layer of floor preparation has been established. The function of the other newly established wall, SU 143, is at this point still unclear.

In the eastern part of P8, excavations showed that the eastern wall of the cistern, though built in a tripartite way, presents a much thicker external wall (SU 142). SU 115, a drywall structure partly built on the cistern's infill (SU 113) and partly on the other two section of the cistern's eastern wall (SU 054–055), leans onto this wall. A complex situation has been noted in the northern part of the cistern as well. Here, two structures are laid above SU 054/058 (the cistern wall onto which the wall of P1 was later built), closing a gap between the walls of P1 and SU 142. By removing part of the cistern's infill, a larger section of the hydraulic mortar applied on SU 058 is now visible, with a gap corresponding to the supposed location of a ceiling's supporting pilaster.

This year excavation was extended to P1, the inner space of the tower. As this area has been subjected to debris clearing through a long period of time, almost all stratigraphy is lost. Nevertheless, a structure built along (and perhaps underneath) SU 058 has been established, as well as layers of floor preparation in the central area of this space. In the SE corner layers are better preserved though in small sections, thus hindering their interpretation. This area yielded materials datable to the mid-1st c. AD, confirming an early Roman phase of the complex.